

TÜRKİYE’NİN TÜRK CUMHURİYETLERİYLE SOSYAL, KÜLTÜREL VE EKONOMİK İLİŞKİLERİNİ GÖSTEREN HARİTALARIN KULLANILABİLİRLİK DÜZEYİ KONUSUNDA BİR ARAŞTIRMA

Fatma ÜNAL¹

ÖZET

Haritalar; insanlık tarihinin başından bu yana, insanın yaşadığı çevreyi dolayısıyla yeryüzünü tanıma çabalarının ürünüdür. Sosyal Bilgiler konularının işlenmesinde kullanılan en önemli araçlardan biri de haritalardır. Sosyal Bilgiler konularının her biri için ayrı bir harita yapılabilir.

Araştırmada Sosyal Bilgiler öğretmenleri ve öğrencilerinin görüşlerine/cevaplarına göre, Türkiye’nin Türk Cumhuriyetleriyle sosyal, kültürel ve ekonomik ilişkilerini gösteren haritaların kullanılabilirlik düzeyi belirlenmiştir. Araştırma örneklemini random yöntemiyle seçilmiş öğretmen (222 kişi) ve öğrenciler (825 kişi) oluşturmuştur. Öğretmenler için likert tipi ölçek, öğrenciler için başarı testi kullanılmıştır. Araştırma sonuçları; İlköğretim 7. Sınıf Sosyal Bilgiler dersi Yurdumuzun Komşuları ve Türk Dünyası ünitesinin “*Türkiye’nin Türk Cumhuriyetleriyle Sosyal, Kültürel ve Ekonomik İlişkilerini Açıklayabilme*” amacıyla geçen haritaların yeterince kullanılmadığını, ders kitaplarında haritaların öğretim programına, öğrencilerin bilişsel düzeylerine ve harita çizim ilkelerine göre verilmediğini, bu konuda herhangi bir model ve anlayışın bulunmadığını göstermiştir. Araştırma sonunda tespit edilen sorunlara dayalı olarak araştırmacı tarafından ortaya konulan önerilere yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal bilgiler, Türkiye, Türk Cumhuriyetleri, haritaların kullanılabilirlik düzeyi, ders kitabı.

¹ Dr., Millî Eğitim Bakanlığı Hazar İlköğretim Okulu Yenimahalle / Ankara drfatmaunal@gmail.com
Bu çalışma “İlköğretim 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Yurdumuzun Komşuları ve Türk Dünyası Ünitesinde Geçen Haritaların Kullanılabilirlik Düzeyi” adlı doktora tezinin bir bölümüdür.

A RESEARCH ON THE USABILITY OF SUCH MAPS THAT DEMONSTRATE THE SOCIAL, CULTURAL AND ECONOMIC RELATIONS BETWEEN TURKEY AND THE OTHER TURKISH REPUBLICS

ABSTRACT

Since the beginning of human history, maps have been the products of human efforts that attempt to know the environment they are living in and therefore the earth they are on. One of the most significant instruments used in teaching of social studies subjects is maps. A separate map can be produced for each subject of social studies.

Based on the opinions/answers given by social studies teachers and students, this research determines the usability of such maps that demonstrate the social, cultural and economic relations between Turkey and the other Turkish Republics. This research includes teachers (n=222) and students (n=825) selected in a randomized way. The research uses likert type survey for teachers and achievement test for students. The results of the survey show that the maps in the unit of "The Neighbours of Our Country and Turkic World" were not sufficiently used; in the course books the maps were not given by considering cognitive level of students, the principle of map drawing and the curriculum. Besides, there weren't any models or concepts on this topic. Lastly, according to the results of the survey new suggestions were added by the researcher.

Key Words: Social studies, Turkey, Turkic Republics, the usability level of maps, text book.

GİRİŞ

Disiplinler arası çalışmaların öneminin gittikçe arttığı günümüzde, sosyal bilimlerin inceleme alanı daha da genişlemektedir. Sosyal bilimlerin inceleme alanına giren her konunun bütünlüyci bir şekilde algılanabilmesi ve yorumlanabilmesi için, o olgunun zaman ve mekân kurgusu içinde anlamlandırılması vazgeçilmez bir kural niteliğindedir. Sosyal bilimci, sosyal olguları açıklamaya çalışırken, açıklamaya çalıştığı olguları zaman bütünlüğünden arındırarak inceleyemez. Bu noktada da tarih biliminden ve tarihin diğer alt disiplinlerinden yararlanır. Sosyal bilimciler; genel olarak sosyal olguları incelerken, mekândan ziyade zamana vurgu yaparlar. Hâlbuki mekân da sosyal olguların incelenmesinde en az zaman kadar dikkate alınması gereken bir değişkendir. Sosyal bilimci, açıklamaya çalıştığı olguları, mekânın konumlanışından bağımsız olarak inceleyemez ve bu noktada olguları açıklamaya çalışırken, o olguların içinde yer aldığı çevreyi de inceler ve çevre ile insan arasındaki ilişkiye bakar. Mekân ve insan arasındaki ilişki daima çift taraflı olmuştur.

Mekânın kendi dinamikleri insanın sosyal hayatını etkilerken, insanın bizzat kendi eylemi de mekânın kurgulanması ve yeniden üretilmesi sürecinde önemli bir yere sahiptir (Özkan, 2003:11). Bu süreçte mekânın doğru algılanması gerekir. Mekânı algılama becerisi sadece ortamda olan unsurları fark edip söyleme, onların niceliği ve niteliklerini tanıma ile ilgili değildir. Özellikle mekânın farklı şekillerde ifade edilmesinde, yani en basit anlamıyla çizilmesinde mekânı algılama becerisi çok önemlidir. Mekânı algılama becerisi gelişmiş bir insan, mekânla ilgili çizimleri iyi okuyabilir, mekâna ait bilgileri kullanarak kâğıt üzerinde çeşitli çizimler yapabilir ve bir yeri, kâğıt üzerine çizilmiş hâli ile karşılaştırabilir. Sonuçta varlıklar arasındaki ilişkiyi daha kolay kavrayabilir; buna bağlı olarak da coğrafi kavramları algılaması, bunlar arasındaki ilişkilerle, bunların sebep ve sonuçlarını açıklayabilmesi mümkün olur.

Sosyal bilgiler dersi için mekânı algılama becerisini kazandırmak çok önemlidir. Çünkü mekânı algılama, kişinin çevresinde gördüğü varlık, nesne ve üç boyutlu olay ve olguları kâğıda çizmeyi veya kâğıttaki çizimlere bakıp, gerçek şekli canlandırabilmeyi mümkün kılar. Bugün Türkiye'de sosyal bilgiler öğretimini olumsuz yönde etkileyen faktörlerden biri de, hiç şüphesiz, okullarda öğretim programına ve öğrenci seviyesine uygun yeterli çeşit ve miktarda öğretim

araç gerecinin bulunmayışı, bulunanların ise yeterince kullanılmayıdır. En sık kullanılan iki araç, ders kitabı ve haritadır. Ayrıca, Sığan (1997) tarafından elde edilen bulgular, öğretmenlerin mevcut ders kitaplarını, Millî Eğitim Temel Kanunu'nda belirtilen amaçları gerçekleştirecek nitelikte bulmadıklarını göstermektedir. Bu araştırmanın konusu olan haritalar, sosyal bilgiler dersinin vazgeçilmez araçlarıdır. Haritalar, sosyal bilgilerin hemen hemen bütün konularını açıklamada yardımcı olur. Sosyal bilgiler konularının her biri için ayrı bir harita yapılabilir. Ancak yapılan bu haritaların konuya ve öğrenci seviyesine uygun olması büyük önem arz etmektedir. Bu çalışmada; konuya ve öğrenci seviyesine uygun örnek haritaların hazırlanması ile bu haritaların kullanılabilirlik düzeyi üzerinde durulmuştur. Öğretmenlerin araç-gereç kullanımındaki niceliğe ilişkin birçok araştırma sonucu vardır [Sığan (1997); Coşkun (2001); Çiftçi (2002); Turan (2004); Çelikcan (2005); Üzümcü (2007)]. Konuya ve öğrenci seviyesine uygun nitelikli harita geliştirilmesi ve kullanılabilirlik düzeyi ile öğrenci başarısı üzerindeki etkiyi analiz eden araştırmalar oldukça yetersizdir [Yalçınkaya (2004); Demiralp (2006); Öcal (2007)]. Bu araştırma ile bahsedilen boşluğun doldurulması amaçlanmıştır. Bunun yanında, sosyal bilgiler programlarında, öğretmen kitaplarında ve sınıf uygulamalarında haritalarla aktarılmaya çalışılan bilginin nasıl elde edileceğine ilişkin ayrıntılı bilgi verilmemektedir. Bu durum; gerek ders kitaplarında gerekse sınıf içi eğitim faaliyetleri sırasında, görsel araçlardan beklenen düzeyde fayda elde edilememesine sebep olmaktadır. Uluslararası testlerde ülkemizin aldığı sonuçlar bu görüşü desteklemektedir. Uluslararası eğitim başarılarını belirleme kuruluşu (IEA)'nın Uluslararası Okuma Becerilerinde Gelişim Projesine (PIRLS); aralarında Türkiye'nin de bulunduğu 35 ülke katılmaktadır. Türkiye okuma becerileri alanında 35 katılımcı ülke arasında 28. sırada yer almıştır. Türkiye'nin standart puanı 449'dur. Türkiye'nin puanı uluslararası ortalamadan 51 puan (yaklaşık yarım standart sapma) daha düşüktür.

PIRLS testinde sorulan sorulardan bazılarında öğrencilerin; metin, harita, şekil, şema ve fotoğraflar gibi değişik türlerde verilen materyallerde:

- Metinde açıkça yer alan ifadelerden çıkarımlar ya da eşleştirmeler yapmaları,
- Metin, tablo, harita ve resim içeren bir broşürün ilgili bölümlerini bulabilmeleri ve istenilen bilgiyi buradan çıkarabilmeleri,

- Metnin tamamına ilişkin metinden alınmış örneklerle desteklenen genel bir tepki vermeleri istenmiştir. Bu tür sorulardan birisi harita okuma becerisine yöneliktir. Harita okuma becerisi ile ilgili soruya verilen uluslararası doğru cevap ortalaması % 82 iken, Türkiye'nin doğru cevap ortalaması % 72'dir (PIRLS, 2003:1-13).

Uluslararası eğitim başarıları ile ilgili diğer bir çalışma da PISA'dır. Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı (PISA), önde gelen endüstrileşmiş ülkelerdeki 15 yaş çocuklarının kazandıkları bilgi ve beceriler üzerinde üç yıllık aralarla yapılan bir tarama (survey) araştırmasıdır.

PISA 2003 uygulamasında; Türkiye'nin de içinde olduğu 41 ülkedeki çeyrek milyonun üzerinde öğrenciden yararlanılmıştır. Bu öğrencilere okullarında matematik, okuma, fen bilimleri ve problem çözmedeki becerilerini ortaya koyacak iki saatlik bir test uygulanmıştır. Uygulamaya 30 OECD ülkesinin tamamı ve 11 OECD üyesi olmayan ülke katılmıştır. Türkiye PISA 2003'e katılan ülkeler arasında matematik, okuma, fen bilimleri ve problem çözme başarısı yönünden 28. sırada bulunmaktadır (PISA, 2005:1-5). PISA'daki sorulardan ikisi harita okuma becerisine yöneliktir.

Uluslararası testlerde ülkemizin aldığı bu sonuçlar; harita okuma ve kullanma açısından ne kadar yetersiz olduğumuzu göstermektedir. Ülkemizde ise benzer araştırmalar MEB EARGED tarafından yapılmakla birlikte oldukça yetersizdir. Bu araştırmada, ilköğretim 7. sınıf sosyal bilgiler dersi "Yurdumuzun Komşuları ve Türk Dünyası" ünitesinde geçen haritaların kullanılabilirlik düzeyi araştırılmış ve çözüm önerileri sunulmuştur.

I- YÖNTEM

A- Araştırmanın Modeli

Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi ile alan araştırması kullanılmıştır. Bunun için öncelikle öğretim programları ve ders kitapları konulu basılı eserler taranmıştır. Sosyal Bilgiler öğretimi, tarih öğretimi, coğrafya öğretimi, harita kullanım becerisini konu alan eserler taranmış, özellikle öğrenci başarı testinin hazırlanmasında ve ilgili haritaların çizilmesinde ülkelerin siyasî, coğrafi, tarihî, ekonomik ve kültürel özelliklerine

ilişkin eserler incelenmiştir. Alan araştırmasında öğretmenler için likert tipi ölçek, öğrenciler için başarı testi kullanılmıştır.

B- Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni; 2006 – 2007 eğitim-öğretim yılında Ankara ve Kastamonu illerinde eğitim öğretime açık M.E.B'na bağlı resmi ilköğretim okullarında çalışan Sosyal Bilgiler öğretmenleri (999 kişi) ile bu okullarda öğrenim gören 8'inci sınıf öğrencileridir (72.771 öğrenci).

Araştırma örneklemini; Ankara ve Kastamonu illerinde 2006-2007 eğitim-öğretim yılında faaliyet gösteren M.E.B'na bağlı resmî ilköğretim okullarından random yöntemiyle seçilmiş 32 ilköğretim okulundan 1'er şube 8'inci sınıf öğrencileri (825 kişi) ile Ankara ve Kastamonu illerinde 2006-2007 eğitim-öğretim yılında faaliyet gösteren M.E.B'na bağlı resmî ilköğretim okullarında ders okutan sosyal bilgiler öğretmenleridir (222 kişi). Örneklemin evreni temsil etme düzeyi öğretmenlerde % 22,22, öğrencilerde % 1,13'dür.

C- Verilerin Toplanması

Öğretmenler için, 1998 Sosyal Bilgiler Programı 7'nci sınıf ünitesi "Yurdumuzun Komşuları ve Türk Dünyası"nın amaç/davranışlarından faydalanılarak likert tipi ölçek hazırlanmıştır. Bu ölçeğin hazırlanmasında Sosyal Bilgiler Programı esas alınmış ve uzman görüşlerinden yararlanılmıştır. Hazırlanan ölçekte öğretmenlere amaçların göstergesi olan davranışlarla haritaların ne derecede kullanılabilmesine yönelik 36 soru sorulmuştur. Aşağıda bu sorulara örnekler verilmiştir.

- "Türkiye'nin Azerbaycan'la sosyal, kültürel ve ekonomik ilişkilerinden örnekler haritada ne derecede gösterilmektedir?"

- "Türkiye'nin KKTC ile sosyal, kültürel ve ekonomik ilişkilerinden örnekler haritada ne derecede gösterilmektedir?"

- "Türkiye'nin Kazakistan'la sosyal, kültürel ve ekonomik örnekler haritada ne derecede gösterilmektedir?"

- "Türkiye'nin Türkmenistan'la sosyal, kültürel ve ekonomik örnekler haritada ne derecede gösterilmektedir?"

- "Türkiye'nin Özbekistan'la sosyal, kültürel ve ekonomik örnekler haritada ne derecede gösterilmektedir?"

- "Türkiye'nin Kırgızistan'la sosyal, kültürel ve ekonomik örnekler haritada ne derecede gösterilmektedir?"

- "Milletler arası kuruluşlardan TÜRKSOY (Türk Kültür ve Sanatları Ortak Yönetimi) ve TİKA'ya (Türk İşbirliği ve Kalkınma İdaresi Başkanlığı) üye ülkeler başkentleri ve sınırlarıyla haritada ne derecede gösterilmektedir?"

Öğretmenlerden; likert tipi ölçekteki bu sorulara "Hiç", "Az", "Orta", "Çok" ve "Tam" seçeneklerinden, kendilerince uygun görülen bir seçeneği işaretlemeleri istenmiştir. Böylece programın uygulayıcısı olan öğretmenlerin ünitenin amaç/davranışlarında geçen haritaların kullanılabilirliği konusundaki görüşlerinin elde edilmesi amaçlanmıştır.

Öğretmenlere yöneltilen sorularla; öğretmenin "branşı", "meslekî kıdemi", "öğrenme/öğretme etkinliklerinde harita kullanma durumu" ve "hizmet içi eğitime katılım durumu" ile ilgili bilgileri alınmıştır.

Burada değişkenlere göre öğretmenlerin görüşleri arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığı incelenmek istenmiştir.

Toplanan veriler üzerinde yapılan güvenirlik çalışmasında likert tipi ölçeğin Cronbach alpha güvenirlik katsayısı ,89 olarak bulunmuştur. Bu çalışma sonrasında ölçeğe son şekli verilmiştir.

Öğrenciler için, sosyal bilgiler 8'inci sınıf anketi, "Yurdumuzun Komşuları ve Türk Dünyası" ünitesinin amaçlarında geçen haritaların kullanılabilirlik düzeyini belirlemek amacıyla 2006-2007 eğitim öğretim yılında okutulan sosyal bilgiler 7'nci sınıf ders kitaplarından faydalanılarak davranışların göstergesi olan soruların bulunduğu başarı testi hazırlanmıştır. Başarı testindeki her soru için amaç/davranış/içerik ve öğrenci seviyesine uygun haritalar çizilmiştir.

Başarı testinde; çoktan seçmeli sorular sorulmuştur. Öğrencilerden bu sorulara verilen seçeneklerden doğru olanı işaretlemeleri istenmiştir. Böylece programın uygulandığı

öğrencilerin, ünitenin amaçlarında geçen haritaların kullanılabilirlik düzeyini gösteren cevapların elde edilmesi öngörülmüştür.

Öğrenci başarı testlerinde “okulun bulunduğu yer”, ve “çalışmalarda harita kullanım durumu” değişkenlerine yer verilmiş ve bu değişkenlerle ilgili bilgiler alınmıştır.

Burada değişkenlere göre öğrencilerin görüşleri arasında anlamlı bir farkın olup olmadığı incelenmek istenmiştir.

Hazırlanan öğrenci başarı testinin, araştırma örneğine girmeyen Ankara, Kastamonu ve Mersin illerindeki 11 ilköğretim okulunun 8'inci sınıf öğrencilerine valilik makamlarından alınan izin doğrultusunda öntest (sınama) yapılmıştır. Toplanan veriler üzerinde yapılan güvenilirlik çalışmasında anketin Cronbach alpha güvenilirlik katsayısı ,81 olarak bulunmuştur. Bu sınamadan elde edilen güvenilirlik sonuçları, uzman görüşleriyle birlikte değerlendirilmiş ve başarı testine son hâli verilmiştir.

Veri toplama araçları, Ankara ve Kastamonu illerinde örneklem kapsamındaki ilköğretim okulu öğretmen ve öğrencilerine 14 Mayıs–8 Haziran 2007 tarihleri arasında uygulanmıştır.

D- Verilerin Analizi

Anket yoluyla toplanan veriler incelenmek üzere şu işlemlere tabi tutulmuştur:

1. Öğretmen anketleri ve öğrenci başarı testleri toplanarak incelenmiş ve bilgisayar ortamında verilerin girişi yapılmıştır.

2. Öğretmen anketlerindeki amaçların kazandırılmasında geçen haritaların kullanılabilirlik düzeyi hakkında verilen cevap(görüş)lar; frekans dağılım tablolarına dönüştürülerek yüzde hesaplaması, ağırlıklı ortalama ve standart sapma istatistik teknikleri kullanılmıştır.

3. Öğrenci başarı testinde amaçların kazandırılmasında geçen haritaların kullanılabilirlik düzeyi hakkındaki sorulara verilen cevaplar; frekans dağılım tablolarına dönüştürülerek yüzde hesaplaması, ağırlıklı ortalama ve standart sapma istatistik teknikleri kullanılmıştır.

4. Öğretmen ve öğrenci anketlerinde yer alan değişkenlere göre; görüşler/cevaplar arasında anlamlı fark olup olmadığını anlamak için, iki değişkenli olanlara t testi, ikiden fazla değişkenli olanlara tek yönlü varyans analizi (Anova), çoklu karşılaştırma yöntemlerinden Post-Hoc Sheffe testi kullanılmıştır, anlamlılık düzeyi 0.05 olarak alınmıştır.

Elde edilen sonuçlar, ünitenin amaçlarında geçen haritaların kullanılabilirlik düzeyini gösteren tablolara dönüştürülmüştür.

5. Yukarıda belirtilen istatistik tekniklerine göre hazırlanan tablolar aşağıdaki ölçütlere göre yorumlanmıştır.

Öğretmen ve öğrenci anketlerinde kullanılan ağırlıklı aritmetik ortalamanın hesaplanması ve yorumu için şu yol izlenmiştir.

Öğretmen anketi likert tipi beşli dereceleme ölçeği şeklinde hazırlanmıştır. Her bir dereceye (Hiç = 1, Az = 2, Orta = 3, Çok = 4, Tam = 5) puanlar verilmiştir. 5'li ölçekte dört aralık olduğundan ($5 - 4 = 1$) her bir aralık için hesaplanan ($4 / 5 = 0,80$) katsayısına göre seçenek düzenlenmiştir.

1.00 – 1.80 Hiç, 1.81 – 2.60 Az, 2.61 – 3.40 Orta, 3.41 – 4.20 Çok, 4.21 – 5.00 Tam.

Öğrenci anketi dört seçenekli çoktan seçmeli ölçek şeklinde hazırlanmıştır. Seçeneklere (Hiç = 1, Az = 2, Orta = 3, Çok = 4, Tam = 5) puanlar verilmiştir. Dört seçenekli ölçekte üç aralık olduğundan ($4 - 3 = 1$) her bir aralık için hesaplanan ($3 / 5 = 0,60$) katsayısına göre seçenek düzenlenmiştir.

1.00 - 1.60 Hiç, 1.61 - 2.20 Az, 2.21 - 2.80 Orta, 2.81 - 3.40 Çok, 3.41 - 4.00 Tam.

Tabloları oluşturan ünite de geçen harita kullanma davranışları ya da davranışlarını yansıtan sorular ve davranışların toplamının (amaç) ağırlıklı ortalamaları, ilgili aralıktaki değerde (Örneğin "Çok" derecede) kullanıldığı sonucuna varılmıştır.

Öğretmen ve öğrenci anketlerinde kullanılan değişkenlere göre; görüşler arasında anlamlı farkın olup olmadığını anlamak için yapılan "t testi" ve "tek yönlü varyans analizi" tablolarının yorumlarında aşağıdaki veriler kullanılmıştır.

Öğretmen anketlerinin serbestlik derecesi (sd) 222 olduğundan $\alpha = ,05$ değeri için sd 120, $p = 1,658$, sd ∞ , $p = 1,645$.

Öğrenci anketlerinin serbestlik derecesi (sd) 825 olduğundan $\alpha = ,05$ değeri için sd 120, $p = 1,658$, $sd \infty$, $p = 1,645$ (Karasar, 1999:269).

Tablolardaki verilerin yorumlanmasında; p değerleri yukarıda verilen değerlerden küçükse anlamlı bir fark vardır, büyükse anlamlı bir fark yoktur değerlendirilmesi yapılmıştır. Tabloların yorumlarındaki F değerleri için aşağıdaki veriler kullanılmıştır.

sd 200, $\alpha = .05$ için $p = 3,89$

sd 400, $\alpha = .05$ için $p = 3,86$

sd 1000, $\alpha = .05$ için $p = 3,85$

sd ∞ , $\alpha = .05$ için $p = 3,84$ (Büyüköztürk, 2002:173).

II- BULGULAR VE YORUMLAR

Araştırmanın amaçlarına göre, bulgular ve yorumlar aşağıda belirtilmiştir.

Amaç 1 - İlköğretim 7. sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Yurdumuzun Komşuları ve Türk Dünyası ünitesini işleyen Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin, ünitenin “Türkiye'nin Türk Cumhuriyetleriyle Sosyal, Kültürel ve Ekonomik İlişkilerini Açıklayabilme” amacıyla geçen haritaların kullanılabilirlik düzeyi hakkındaki görüşlerini ortaya koymak.

Tablo 1: Öğretmen Görüşlerine Göre, “Türkiye'nin Türk Cumhuriyetleriyle Sosyal, Kültürel ve Ekonomik İlişkilerini Açıklayabilme” Amacında Geçen Haritaların Kullanılabilirlik Düzeyi

Haritası Çizilen Ülke / Kurum	N	\bar{X}	ss	Kullanılabilirlik Düzeyi
1. Azerbaycan	22	,7523	,91586	Hiç
2. KKTC	22	,8829	1,00891	Az
3. Kazakistan	22	,9820	,96997	Az
4. Türkmenistan	22	,9009	,94131	Az
5. Özbekistan	22	,8559	,91589	Az
6. Kırgızistan	22	,8468	,90946	Az
7. TÜRKSOY ve TİKA	22	,0631	1,02705	Az
TOPLAM	22	,8977	,81161	Az

\bar{X} Aritmetik ortalama: 1.00-1.80 Hiç, 1.81-2.60 Az, 2.61-3.40 Orta, 3.41-4.20 Çok, 4.21-5.00 Tam

Tablo 1'in incelenmesinden anlaşılacağı gibi, Yurdumuzun Komşuları ve Türk Dünyası ünitesinin "Türkiye'nin Türk Cumhuriyetleriyle Sosyal, Kültürel ve Ekonomik İlişkilerini Açıklayabilme" amacıyla geçen haritaların kullanılabilirlik düzeyine ilişkin öğretmenlerin verdikleri cevaplar arasında anlamlı bir fark vardır. Bu farklar incelendiğinde aşağıdaki sonuçlara ulaşılmaktadır.

Öğretmenlerin, "Türkiye'nin Türk Cumhuriyetleriyle Sosyal, Kültürel ve Ekonomik İlişkilerini Açıklayabilme Amacında Geçen Haritaların Kullanılabilirlik Düzeyi"nin "Az" derecede olduğu görüşünde birleştikleri ortaya çıkmaktadır. Ülger (2003)'in araştırmasında, haritada gösterilen yurdumuza komşu ülkelerin bir dizi seçenek arasından seçip işaretleme oranının/kazanımlılık düzeyinin %47 olarak tespit edilmiş olması da öğretmenlerin bu üniteye geçen haritaları yeterince kullanmadıklarını desteklemektedir. Nitekim ders kitaplarında ve atlaslarda yer alan haritaların siyasî ya da fizikî haritalar olduğu da dikkate alındığında, ülkelerin nüfus ile sosyal, kültürel ve ekonomik özelliklerine ilişkin haritaların da yokluğu bu sonucu ortaya çıkarmıştır.

Ünitenin amacında geçen haritaların kullanılabilmesi için ünite amaç/davranışlarına uygun haritaların olması, tepegöz ve projeksiyon gibi araçlarla kullanılabilir nitelik taşıması gerekmektedir. Ancak ne öğretici durumundaki öğretmenin ne de eğitim-öğretimle ilgili kişi, kurum ve kuruluşların bu ihtiyacı gidermediği ortadadır. Böyle olunca öğretim programlarına, öğrenci seviyesine ve ülke çıkarlarına uygun olmayan haritalarla öğretim yapan öğretmen, ünitenin amacında geçen haritaların "Az" derecede kullanılabildiğini belirtmekle yetinmiştir. Bu durum, öğretmen yetiştiren yükseköğretim kurumlarının programlarında yer alan öğretimde teknoloji kullanımı ve materyal geliştirme konularının yetersizliğini/işlevsizliğini de ortaya koymaktadır.

Amaç 2 - İlköğretim 7. sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Yurdumuzun Komşuları ve Türk Dünyası ünitesini işleyen Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin, ünitenin "Türkiye'nin Türk Cumhuriyetleriyle Sosyal, Kültürel ve Ekonomik İlişkilerini Açıklayabilme" amacıyla geçen haritaların kullanılabilirlik düzeyi hakkındaki görüşleri arasında "branş, meslekî kıdem, öğretme/öğrenme etkinliklerinde harita kullanma ve hizmet içi eğitim durumu" değişkenlerine göre farklılıkları ortaya koymak.

Tablo 2: Branşa Göre, “Türkiye'nin Türk Cumhuriyetleriyle Sosyal, Kültürel ve Ekonomik İlişkilerini Açıklayabilme” Amacında Geçen Haritaların Kullanılabilirlik Düzeyine İlişkin Öğretmen Görüşlerinin Karşılaştırılmasına Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplararası	,569	2	,285	,430	,651	1-2
Gruplarıçi	145,005	219	,662			
Toplam	145,574	221				

Tablo Değeri F: $sd=200, \alpha=.05, p=3,89$; $sd=\infty, \alpha=.05, p=3,84$; $p < .05$

Tablo 2'nin incelenmesinden anlaşılacağı gibi “Türkiye'nin Türk Cumhuriyetleriyle Sosyal, Kültürel ve Ekonomik İlişkilerini Açıklayabilme Amacında Geçen Haritaların Kullanılabilirlik Düzeyi”ne ilişkin yapılan varyans analizi sonuçlarına göre, farklı (1.Sosyal Bilgiler, 2. Coğrafya, 3. Tarih, 4. Varsa diğer) branşlardaki öğretmenlerin görüşleri arasında $\alpha = .05$ düzeyinde anlamlı fark bulunmaktadır [$F_{(2-219)} = ,430$; $p < .05$].

Buna göre; “Türkiye'nin Türk Cumhuriyetleriyle Sosyal, Kültürel ve Ekonomik İlişkilerini Açıklayabilme Amacında Geçen Haritaların Kullanılabilirlik Düzeyi”ne ait görüşler, branş değişkenine göre anlamlı bir şekilde değişmektedir.

Branşlar arası farkların hangi gruplar arasında olduğunu bulmak amacıyla yapılan Scheffe testi sonuçlarına göre, sosyal bilgiler öğretmenlerinin ($\bar{X} = 1,9402$), tarih ($\bar{X} = 1,8766$) ve coğrafya öğretmenlerine ($\bar{X} = 1,8059$) göre görüşlerinin daha olumlu olduğu tespit edilmiştir.

Turan (2004)'ın araştırmasında, Osmanlı Devleti'nin Kuruluşu ünitesi amaçlarının kazanılmışlığı açısından, sosyal bilgiler branşındaki öğretmenlerin, tarih ve coğrafya branşındaki öğretmenlere göre daha iyi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yavuz (2004)'un araştırmasında, coğrafya branşındaki öğretmenler “Türkiye Tarihi ünitesi ile ilgili haritaları okuyabilme” amacının kazandırılması konusunda “sosyal bilgiler ve tarih” branşındaki öğretmenlere göre daha olumlu görüş bildirmişlerdir. Bu araştırmalar da göstermektedir ki sosyal bilgiler dersini okutan farklı branşlardaki öğretmenlerin kendi alanları kapsamındaki yakın sosyal bilgiler dersi amaçlarına yaklaşımı daha olumludur ve bu amaçlarda geçen haritaları kullanmaktadırlar.

Tablo 3: Mesleki Kıdemine Göre, “Türkiye'nin Türk Cumhuriyetleriyle Sosyal, Kültürel ve Ekonomik İlişkilerini Açıklayabilme” Amacında Geçen Haritaların Kullanılabilirlik Düzeyine İlişkin Öğretmen Görüşlerinin Karşılaştırılmasına Yönelik Tek Yönlü Varyans

Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	d	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplararası	1,818	4	,455	,686	,602	1-5
Gruplariçi	143,756	217	,662			
Toplam	145,574	221				

Tablo Değeri F: sd=200, $\alpha = .05$, p=3,89; sd= ∞ , $\alpha = .05$, p= 3,84; p < .05

Tablo 3'ün incelenmesinden anlaşılacağı gibi “Türkiye'nin Türk Cumhuriyetleriyle Sosyal, Kültürel ve Ekonomik İlişkilerini Açıklayabilme Amacında Geçen Haritaların Kullanılabilirlik Düzeyi”ne ilişkin yapılan varyans analizi sonuçlarına göre, farklı (1. 0-5 yıl, 2.6-10 yıl, 3.11-15 yıl, 4.16-20 yıl, 5.21 yıl ve üstü) meslekî kıdeme sahip öğretmenlerin görüşleri arasında $\alpha = .05$ düzeyinde anlamlı fark bulunmaktadır [$F_{(4-217)} = ,686$; p< .05].

Buna göre; “Türkiye'nin Türk Cumhuriyetleriyle Sosyal, Kültürel ve Ekonomik İlişkilerini Açıklayabilme Amacında Geçen Haritaların Kullanılabilirlik Düzeyi”ne ait görüşler meslekî kıdem değişkenine göre anlamlı bir şekilde değişmektedir.

Meslekî kıdemler arası farkların hangi gruplar arasında olduğunu bulmak amacıyla yapılan Sheffe testi sonuçlarına göre, 0-5 yıl meslekî kıdeme sahip öğretmenlerin ($\bar{X} = 2,0357$), 11-15 yıl ($\bar{X} = 1,9979$), 16-20 yıl ($\bar{X} = 1,8485$), 6-10 yıl ($\bar{X} = 1,8276$) ve 21 yıl ve üstü meslekî kıdeme sahip öğretmenlere ($\bar{X} = 1,8027$) göre görüşlerinin daha olumlu olduğu tespit edilmiştir.

Coşkun'(2001)un araştırmasında, meslekî kıdemi 21 yılın üzerinde olan öğretmenlerin, meslekî kıdemi 20 yılın altında olan öğretmenlere oranla sosyal bilgiler derslerinde daha çok materyal/teknoloji kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır. Yavuz'(2004)un araştırmasında, 0-5 yıl meslekî kıdeme sahip öğretmenler "Türkiye Tarihi ünitesi ile ilgili haritaları okuyabilme" amacının kazandırılması konusunda, "6-10 yıl ve 11 yıl ve üstü meslekî kıdeme sahip" öğretmenlere göre daha olumlu görüş bildirmişlerdir. Turan'(2004)ın araştırmasında, amaçların kazanılabilirliği açısından, 11-15 yıl ve 21 yıl üstü meslekî kıdeme sahip öğretmenlerin, 0-5 yıl, 6-10 yıl ve 16-20 yıl meslekî kıdeme sahip öğretmenlerden daha iyi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu çalışmada da amaçlarda geçen haritaların kullanılabilirliğine ilişkin meslekî kıdem değişkenine göre farklı sonuçlar çıkmıştır.

Tablo 4: Öğretme-Öğrenme Etkinliklerinde Harita Kullanma Durumuna Göre, "Türkiye'nin Türk Cumhuriyetleriyle Sosyal, Kültürel ve Ekonomik İlişkilerini Açıklayabilme" Amacında Geçen Haritaların Kullanılabilirlik Düzeyine İlişkin Öğretmen Görüşlerinin Karşılaştırılmasına Yönelik t Testi Sonuçları

Harita Kullanma Durumu	N	\bar{X}	S	sd	t	p
Evet	219	1,8982	,81360	220	,087	,931
Hayır	3	1,8571	,79539			

Tablo değeri t : sd=120, $\alpha = .05$, p=1,648; sd= ∞ , $\alpha = .05$, p=1,645; p<.05 Anlamlıdır.

Analiz sonuçları, “Türkiye'nin Türk Cumhuriyetleriyle Sosyal, Kültürel ve Ekonomik İlişkilerini Açıklayabilme Amacında Geçen Haritaların Kullanılabilirlik Düzeyi”ne ilişkin öğretmenlerin verdikleri cevaplar (1. Evet, 2. Hayır) arasında harita kullanma durumu bakımından anlamlı bir farklılık göstermektedir [$t_{(220)} = ,087$; $p < .05$].

Harita kullanan öğretmenlerin ($\bar{X}=1,8982$) haritaların kullanılabilirlik düzeyine ilişkin verdikleri cevapların; harita kullanmayan öğretmenlerden ($\bar{X}=1,8571$) daha olumlu olduğu belirlenmiştir.

Bu bulgu, haritaların kullanılabilirlik düzeyine ilişkin verilen cevaplar ile harita kullanma durumu arasında anlamlı bir ilişkinin bulunduğunu göstermektedir.

Harita kullanan öğretmenlerin, “Yurdumuzun Komşuları ve Türk Dünyası Ünitesinde Geçen Haritaların Kullanılabilirlik Düzeyi”ne ilişkin harita kullanmayan öğretmenlere göre olumlu görüş bildirmeleri haritaların kullanıldığını ortaya çıkarmaktadır.

Tablo 5: Hizmet İçi Eğitim Durumuna Göre, “Türkiye'nin Türk Cumhuriyetleriyle Sosyal, Kültürel ve Ekonomik İlişkilerini Açıklayabilme” Amacında Geçen Haritaların Kullanılabilirlik Düzeyine İlişkin Öğretmen Görüşlerinin Karşılaştırılmasına Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplararası	7,460	2	3,730	5,915	,003	3-2
Gruplarıçi	138,114	219	,631			
Toplam	145,574	221				

Tablo Değeri F: $sd=200$, $\alpha = .05$, $p=3,89$; $sd= \infty$, $\alpha = .05$, $p= 3,84$; $p < .05$

Tablo 5'in incelenmesinden anlaşılacağı gibi “Türkiye'nin Türk Cumhuriyetleriyle Sosyal, Kültürel ve Ekonomik İlişkilerini Açıklayabilme Türk Dünyası Ülkelerinin Amacında Geçen Haritaların Kullanılabilirlik Düzeyi”ne ilişkin yapılan varyans analizi sonuçlarına göre, farklı (1. Hiç katılmadım, 2. 1 defa katıldım, 3. 2 defa katıldım) hizmet içi eğitim durumuna sahip öğretmenlerin görüşleri arasında $\alpha = ,05$ düzeyinde anlamlı fark bulunmaktadır [$F_{(2-219)} = 5,915$; $p < .05$].

Buna göre; “Türkiye'nin Türk Cumhuriyetleriyle Sosyal, Kültürel ve Ekonomik İlişkilerini Açıklayabilme Türk Dünyası Ülkelerinin Amacında Geçen Haritaların Kullanılabilirlik Düzeyi”ne ait görüşler, hizmet içi eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir şekilde değişmektedir.

Hizmet içi eğitim durumları arası farkların hangi gruplar arasında olduğunu bulmak amacıyla yapılan Scheffe testinin sonuçlarına göre, hizmet içi eğitime 2 defa katılan öğretmenlerin ($\bar{X} = 3,2500$), hiç katılmayan ($\bar{X} = 1,8750$) ve 1 defa katılan öğretmenlere ($\bar{X} = 1,8492$) göre görüşlerinin daha olumlu olduğu tespit edilmiştir.

Hizmet içi eğitime 2 defa katılan öğretmenlerin, ünite amaçlarında geçen haritaların kullanılabilirliğine ilişkin olumlu görüş bildirmeleri sonucunu, Yavuz (2004) ve Turan' (2004)ın araştırmaları da desteklemektedir. Hizmet içi eğitime katılma durumu ile harita/materyal kullanma sıklığı arasında olumlu bir ilişki olduğu ortaya çıkmaktadır.

Amaç 3 - İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Yurdumuzun Komşuları ve Türk Dünyası ünitesini işleyen 8. sınıf öğrencilerinin; ünitenin “Türkiye'nin Türk Cumhuriyetleriyle Sosyal, Kültürel ve Ekonomik İlişkilerini Açıklayabilme” amaç ve davranışları doğrultusunda hazırlanacak haritalar kullanılarak geliştirilecek başarı testine verdikleri cevaplara göre haritaların kullanılabilirlik düzeyi hakkındaki durumlarını ortaya koymak.

Tablo 6: Öğrenci Görüşlerine Göre, “Türkiye'nin Türk Cumhuriyetleriyle Sosyal, Kültürel ve Ekonomik İlişkilerini Açıklayabilme” Amacında Geçen Haritaların Kullanılabilirlik Düzeyi

Ölçme Sorularında Kullanılan Haritalar	N	\bar{X}	ss	Kullanılabilirlik Düzeyi
1. Türkiye ve Komşuları Haritası	825	2,6861	,90017	Orta
2. Boru Hatları Haritası	825	2,0048	1,13526	Az
3. TÜRKSOY'a Üye Ülkeler Haritası	825	2,6655	1,24716	Orta
4. TİKA Koordinasyon Ofisleri Haritası	825	2,0909	1,20888	Az
5. Esik Kurganı Haritası	825	2,4836	1,13955	Orta
6. Kültür Şehirleri Haritası	825	2,4558	1,23394	Orta
7. Kültür Şehirleri Haritası	825	2,1952	1,24518	Az

8. Türk Cumhuriyetleri Haritası	825	2,4400	1,11002	Orta
9. Türk Cumhuriyetleri Haritası	825	2,5406	1,13253	Orta
TOPLAM	825	2,3958	,42812	Orta

X Aritmetik ortalama: (1) Hiç= 1.00-1.60, (2) Az= 1.61-2.20, (3) Orta= 2.21-2.80, (4) Çok= 2.81-3.40, (5) Tam= 3.41-4.00

Tablo 6'nın incelenmesinden anlaşılacağı gibi, “Yurdumuzun Komşuları ve Türk Dünyası Ünitesinde Geçen Haritaların Kullanılabilirlik Düzeyi”ne ilişkin öğrencilerin verdikleri cevaplar arasında anlamlı bir fark vardır. Bu farklar incelendiğinde aşağıdaki sonuçlara ulaşılmaktadır.

Öğrencilerin, “Türklerin komşu ülkelerdeki nüfus varlığının farkında oluş” amacıyla geçen haritaların “Az, diğer amaçlarda geçen haritaların “Orta” derecede kullanıldığı görüşünde oldukları ortaya çıkmaktadır.

Öğrencilerin ünite amaçlarında geçen haritaların “Orta” derecede kullanıldığı görüşü ile Ülger (2003)'in araştırmasındaki, haritada gösterilen yurdumuza komşu ülkelerin bir dizi seçenek arasından seçip işaretleme oranının/kazanılmışlık düzeyinin %47 olarak tespit edilmiş olması, bu ünite de geçen haritaların yeterince kullanılmadığını ortaya çıkarmaktadır.

Amaç 4 - İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Yurdumuzun Komşuları ve Türk Dünyası ünitesini işleyen 8. sınıf öğrencilerinin; ünitenin “Türkiye'nin Türk Cumhuriyetleriyle Sosyal, Kültürel ve Ekonomik İlişkilerini Açıklayabilme” amacıyla geçen haritaların kullanılabilirlik düzeyi hakkındaki görüşleri arasında “okulun bulunduğu yer” ve “çalışmalarda harita kullanma” değişkenlerine göre farklılıkları ortaya koymak.

Tablo 7: Okulun Bulunduğu Yere Göre, “Türkiye'nin Türk Cumhuriyetleriyle Sosyal, Kültürel ve Ekonomik İlişkilerini Açıklayabilme” Amacında Geçen Haritaların Kullanılabilirlik Düzeyine İlişkin Sorulara Öğrencilerin Verdikleri Cevapların Karşılaştırılmasına Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplararası	1,810	2	,905	4,984	,007	3-2
Gruplarıçi	149,216	822	,182			

Toplam	151,025	824
--------	---------	-----

Tablo Değeri F: sd=200, $\alpha = .05$, p=3,89; sd= ∞ , $\alpha = .05$, p= 3,84; p < .05

Tablo 7'nin incelenmesinden anlaşılacağı gibi "Türkiye'nin Türk Cumhuriyetleriyle Sosyal, Kültürel ve Ekonomik İlişkilerini Açıklayabilme" amacıyla geçen haritaların kullanılabilirlik düzeyine ilişkin yapılan varyans analizi sonuçlarına göre, okulun bulunduğu yer (1. İl merkezi, 2. İlçe merkezi, 3. Köy) ile öğrencilerin görüşleri arasında $\alpha = .05$ düzeyinde anlamlı fark bulunmaktadır [F₍₂₋₈₂₂₎ = 4,984; p < .05].

Buna göre; "Türkiye'nin Türk Cumhuriyetleriyle Sosyal, Kültürel ve Ekonomik İlişkilerini Açıklayabilme" amacıyla geçen haritaların kullanılabilirlik düzeyine ait görüşler okulun bulunduğu yer değişkenine göre anlamlı bir şekilde değişmektedir.

Okulun bulunduğu yer farklarının hangi gruplar arasında olduğunu bulmak amacıyla yapılan Sheffe testinin sonuçlarına göre, köy okullarındaki öğrencilerin ($\bar{X} = 2,5135$), il merkezindeki okullar ($\bar{X} = 2,3867$) ve ilçe merkezindeki okullara ($\bar{X} = 2,3725$) göre görüşlerinin daha olumlu olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 8: Çalışmalarda Harita Kullanma Durumuna Göre, "Türk Dünyası Ülkelerinin Coğrafi Özellikleri Bilgisi" Amacında Geçen Haritaların Kullanılabilirlik Düzeyine İlişkin Sorulara Öğrencilerin Verdikleri Cevapların Karşılaştırılmasına Yönelik t Testi Sonuçları

Harita Kullanma Durumu	N	\bar{X}	S	sd	t	p
Evet	448	2,3718	,43105	823	-1,761	,079
Hayır	377	2,4244	,42340			

Tablo değeri: t, sd. 120, $\alpha = .05$, p=1,648; t, sd. ∞ , $\alpha = .05$, p=1,645; p < .05 Anlamlıdır.

Analiz sonuçları, "Türkiye'nin Türk Cumhuriyetleriyle Sosyal, Kültürel ve Ekonomik İlişkilerini Açıklayabilme" amacıyla geçen haritaların kullanılabilirlik düzeyine ilişkin öğrencilerin verdikleri cevaplar arasında harita kullanma durumu bakımından anlamlı bir farklılık göstermektedir [t₍₈₂₃₎ = -1,761, p < .05].

Harita kullanmayan öğrencilerin haritaların kullanılabilirlik düzeyine ilişkin verdikleri cevapların ($\bar{X}=2,4244$), harita kullanan öğrencilerden ($\bar{X}=2,3718$) daha olumlu olduğu belirlenmiştir.

Bu bulgu, haritaların kullanılabilirlik düzeyine ilişkin verilen cevaplar ile harita kullanma durumu arasında anlamlı bir ilişkinin bulunduğunu göstermektedir.

Amaç 5 - İlköğretim 7. sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Yurdumuzun Komşuları ve Türk Dünyası ünitesi "Türkiye'nin Türk Cumhuriyetleriyle Sosyal, Kültürel ve Ekonomik İlişkilerini Açıklayabilme" amacıyla geçen haritaların kullanılabilirlik düzeyi hakkında ortaya çıkan öğretmen görüşleri ve öğrenci cevapları ile illeri (Ankara ve Kastamonu) karşılaştırmak ve sonuçları arasında bir fark olursa bunun sebeplerini ortaya koymak.

Tablo 9: "Türkiye'nin Türk Cumhuriyetleriyle Sosyal, Kültürel ve Ekonomik İlişkilerini Açıklayabilme" Amacında Geçen Haritaların Kullanılabilirlik Düzeyine İlişkin Öğretmen-Öğrenci Görüşlerinin Karşılaştırılmasına Yönelik t Testi Sonuçları

Denek Grubu	N	\bar{X}	S	sd	t	p
Öğrenci	825	2,3654	,44126	221	7,378	,000
Öğretmen	222	1,8977	,81161			

Tablo değeri t : sd=120, α = .05, p=1,648; sd= ∞ , α = .05, p=1,645; p<.05 Anlamlıdır.

Analiz sonuçları, "Türkiye'nin Türk Cumhuriyetleriyle Sosyal, Kültürel ve Ekonomik İlişkilerini Açıklayabilme Amacında Geçen Haritaların Kullanılabilirlik Düzeyi"ne ilişkin öğretmen ve öğrencilerin verdikleri cevapların ortalamaları arasında farklar bulunmaktadır [$t_{(221)}=7,378$, p<.05].

Öğrencilerin, haritaların kullanılabilirlik düzeyine ilişkin cevaplarının ($\bar{X}=2,3654$), öğretmenlerin görüşlerinden ($\bar{X}=1,8977$) daha olumlu olduğu belirlenmiştir.

Öğretmen ve öğrencilerin amaçlarda geçen haritaların kullanılabilirlik düzeyi hakkındaki farklı görüşleri ilgili ünite amaçlarının/davranışlarının yeterince kazandırılmadığını, amaçların gerçekleştirilmesinde/konuların işlenişinde haritaların yeterli düzeyde kullanılmadığını ortaya çıkarmaktadır.

Tablo 10: İllere Göre, “Türkiye'nin Türk Cumhuriyetleriyle Sosyal, Kültürel ve Ekonomik İlişkilerini Açıklayabilme” Amacında Geçen Haritaların Kullanılabilirlik Düzeyine İlişkin Öğretmen Görüşlerinin Karşılaştırılmasına Yönelik t Testi Sonuçları

İl	N	\bar{X}	S	sd	t	p
Ankara	213	1,9305	,82076	220	,069	,945
Kastamonu	9	1,9111	,82529			

Tablo değeri t : sd=120, $\alpha=.05$, p=1,648; sd= ∞ , $\alpha=.05$, p=1,645; p<.05 Anlamlıdır.

Analiz sonuçları, “Türkiye'nin Türk Cumhuriyetleriyle Sosyal, Kültürel ve Ekonomik İlişkilerini Açıklayabilme” amacında geçen haritaların kullanılabilirlik düzeyine ilişkin öğretmenlerin görüşleri arasında iller (1. Ankara, 2. Kastamonu) bakımından anlamlı bir farklılık göstermektedir [$t_{(220)} = ,069$, p<.05].

Ankara ilindeki öğretmenlerin, haritaların kullanılabilirlik düzeyine ilişkin görüşlerinin ($\bar{X}=1,9305$), Kastamonu ilindeki öğretmenlerin görüşlerinden ($\bar{X}=1,9111$) daha olumlu olduğu belirlenmiştir.

Bu bulgu, haritaların kullanılabilirlik düzeyine ilişkin görüşler ile iller arasında anlamlı bir ilişkinin bulunduğunu göstermektedir.

Ankara ve Kastamonu ilindeki öğretmenlerin; amaçlarda geçen haritaların kullanılabilirlik düzeyi hakkındaki farklı görüşleri, ünite amaçlarının gerçekleştirilmesinde/konuların işlenişinde harita kullanımının öğretmenin ilgi, yetenek, meslekî tecrübesine göre değiştiği ve aynı zamanda harita kullanımının bir zorunluluk değil inisiyatif olduğu sonucunu ortaya çıkarmaktadır.

Tablo 11: İllere Göre, “Türkiye'nin Türk Cumhuriyetleriyle Sosyal, Kültürel ve Ekonomik İlişkilerini Açıklayabilme” Amacında Geçen Haritaların Kullanılabilirlik Düzeyine İlişkin Öğrenci Görüşlerinin Karşılaştırılmasına Yönelik t Testi Sonuçları

İl	N	\bar{X}	S	sd	t	p
Ankara	626	2,3923	,42791	823	-,424	,672

Kastamonu	199	2,4070	,42964
-----------	-----	--------	--------

Tablo değeri: t, sd. 120, $\alpha = .05$, $p = 1,648$; t, sd. ∞ , $\alpha = .05$, $p = 1,645$; $p < .05$ Anlamlıdır.

Analiz sonuçları, “Türkiye'nin Türk Cumhuriyetleriyle Sosyal, Kültürel ve Ekonomik İlişkilerini Açıklayabilme” amacıyla geçen haritaların kullanılabilirlik düzeyine ilişkin öğrencilerin verdikleri cevaplar arasında iller bakımından anlamlı bir farklılık göstermektedir [$t_{(823)} = -.424$, $p < .05$].

Kastamonu ilindeki öğrencilerin, haritaların kullanılabilirlik düzeyine ilişkin verdikleri cevapların ($\bar{X} = 2,4070$), Ankara ilindeki öğrencilerin cevaplarından ($\bar{X} = 2,3923$) daha olumlu olduğu belirlenmiştir.

Bu bulgu, haritaların kullanılabilirlik düzeyine ilişkin verilen cevaplar ile iller arasında anlamlı bir ilişkinin bulunduğunu göstermektedir.

Ankara ve Kastamonu ilindeki öğrencilerin; ünitenin amaçlarında geçen haritaların kullanılabilirlik düzeyi hakkındaki farklı görüşleri, öğretimin öğretmen merkezli yapıldığı ve harita kullanımının bir gereklilik değil öğretmenin inisiyatifinde olduğu sonucunu ortaya çıkarmaktadır.

Öğretmen görüşleri arasında değişkenlere göre (branş, meslekî kıdem, öğretme/öğrenme etkinliklerinde harita kullanma ve hizmet içi eğitim durumu) anlamlı fark olduğu, öğrenci görüşleri arasında değişkenlere göre (okulun bulunduğu yer, ve çalışmalarda harita kullanma) anlamlı fark olduğu görülmüştür. Bu sonuçlar Yavuz'un (2004) araştırması ile de örtüşmektedir.

Bu çalışmada; öğrencilere uygulanan veri toplama aracındaki haritaların kullanılabilirlik düzeyindeki sonuçlar ile PIRLS (2001) ve PISA (2003) uluslararası test uygulamalarında (harita okuma ve kullanma sorularında) Türkiye'ye ait sonuçlar örtüşmektedir. Ülger'in (2003) araştırmasında harita okuma ve kullanma ile ilgili sorulardaki başarı oranının düşüklüğü de bu çalışma sonuçlarını destekler niteliktedir. Yavuz'un (2004) araştırmasında öğretmenlerin, 6. sınıf sosyal bilgiler “Türkiye Tarihi ünitesi ile ilgili haritaları okuyabilme” amacının “Orta” derecede kazanıldığı görüşü belirtilmektedir. Benzer sonuç bu çalışmada da öğretmenlerin, 7. sınıf sosyal bilgiler “Yurdumuzun Komşuları ve Türk Dünyası ünitesi ile ilgili haritaları okuyabilme” amacının “Orta, Az ve Hiç” derecede kazanıldığı görüşü ile ortaya çıkmıştır. Öcal'ın (2007) araştırmasında öğrencilerin %50'sinin “Orta” düzeyde rota ve konum bilgisine,

mekânsal organizasyon seviyelerinin “zayıf ve çok zayıf” düzeyde sahip olduğu tespit edilmiştir. Bütün bu sonuçlar harita okuma ve kullanma açısından ne kadar yetersiz olduğunu göstermektedir.

Coşkun (2001) araştırmasında; ilköğretim okulu 4 ve 5. sınıf öğretmenlerinin sosyal bilgiler derslerinde en çok kara tahtayı (%87,2), haritayı (%60,4), atlası (%44,7) ve küreyi (%40,8) kullandığını belirtmekte olup bu çalışmada ise okulunda veya sınıfında tepegöz ve sosyal bilgiler folyo seti bulunan öğretmenler haritaların kullanılabilirliği konusunda daha olumlu görüş bildirmişlerdir. Bunun yanında öğretmenler, “Sosyal Bilgiler ünite/konularını işlerken harita kullanımında yapılan etkinlikler”in “Orta” düzeyde öğrenme ihtiyacını karşıladığı görüşündedirler.

Buna göre; “Türkiye'nin Türk Cumhuriyetleriyle Sosyal, Kültürel ve Ekonomik İlişkilerini Açıklayabilme” Amacında Geçen Haritaların Kullanılabilirlik Düzeyi”ni, öğretmenin nitelikleri ile öğrencilerin sosyo-ekonomik özelliklerinin etkilediği, öğretmen ve öğrenci görüşleri arasındaki farkın, öğretim programlarının uygulanması, araç-gereç ve ders kitaplarının kullanılması, değerlendirme çalışmalarının yeterli düzeyde yapılmamasından kaynaklandığı söylenebilir.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

1998 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda her ünitenin özel amaçları verilmiş olmasına rağmen amaçları tanımlayan davranışlar bulunmamaktadır. Araştırma için, “Yurdumuzun Komşuları ve Türk Dünyası” ünitesinde geçen haritaların kullanılabilirliğine yönelik amaçlar davranışlarla tanımlanmıştır. Bu amaç/davranışlardaki haritaların kullanılabilirlik düzeyi sınırlıdır.

2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda mekân algılama ile harita okuma ve atlas kullanma dersin temel becerileri arasında gösterilmiştir. Bu yönüyle 2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı harita okuma ve atlas kullanma becerisini göz ardı eden 1998 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nın önemli bir eksikliğini gidermiş görünmektedir. Ancak bu beceri ile sadece bir üniteyi (6. sınıf Yeryüzünde Yaşam Ünitesi) doğrudan verilecek beceri şeklinde ilişkilendirmesi, becerinin hangi kazanımlarla nasıl kullanılacağına ilişkin bir çerçeve

vermemesi ve üstelik diğer ünitelerde becerinin rolü hakkındaki belirsizlikler; 2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nın çıkmazları olarak görülmektedir. 2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'na göre hazırlanan ders kitaplarında kullanılan haritalar da yine öğretim programına, öğrenci seviyesine ve ülke çıkarlarına uygun değildir. Bu durum değişenin sadece programda geçen ifadeler olduğunu, harita kullanılabilirlikte herhangi bir değişikliğin olmadığını ortaya koymaktadır. Bunun yerine ünite/kazanımlar özelinde harita kullanılabilirliği belirlenmeli, bu haritaların ve atlasların nasıl kullanılacağı ile ilgili öğretmenlere rehberlik edilmelidir. Böylece harita kullanılabilirliğin rastgele/tesadüfî değil, planlı olmasına katkıda bulunulabilir.

Programda amaç/kazanım, içerik ilişkisine dayalı gerekli araç-gereçler (harita, grafik, tablo, küre, diyagram, zaman şeridi vb.) açıkça belirtilmelidir. Araç-gereçlerin özellikleri ile tanımlaması yapılmalı, örnekleri verilmelidir. Pilot uygulama yapılırken programın öngördüğü araç-gereçler kullanılmalıdır. Araç-gereç üretimi, programın uygulanmasından sonraya bırakılmamalıdır. Programın pilot uygulanmasına başlanılmadan sorumlu/görevli birimler araç-gereçleri üreterek kullanıma hazırlamalıdır.

Öğretmenlerin niteliklerindeki yetersizliğin giderilmesinde; öğretmenin hizmet içi eğitim yoluyla iş başında yetiştirilmesi, öğretmenin kendi isteği ile ihtiyacını karşılaması veya öğretim programlarının öğretmen kılavuzu ağırlıklı hazırlanması gibi uygulamalar katkıda bulunabilir. Öğretmenlere verilecek hizmet içi eğitimlerde teorik bilgiden ziyade uygulamalı öğretime ağırlık verilmeli, hizmet içi eğitimlerin niteliği artırılmalıdır. Her öğretmenin niteliklerini geliştirmesi, öğretmen için bir mecburiyet olmalıdır. Her iki yıllık sürede öğretmen, ihtiyaç duyduğu alanda kendini yenilediğini/geliştirdiğini takip ettiği programın sertifikasını kurumuna sunarak belgelemelidir. Öğretmen Niteliklerini Geliştirme Sertifika Programları, öğretmen yetiştiren yüksek öğretim kurumları tarafından düzenlenmelidir.

Haritaların kullanılabilirliği için uygun haritaların hazırlanması gerekmektedir. Bu konuda Millî Eğitim Bakanlığı; başta MSB Harita Genel Komutanlığı olmak üzere, Türk Tarih Kurumu, Türk Dil Kurumu, TİKA, TÜRKSOY ve yüksek öğretim kurumları ile işbirliği yapılmalıdır.

KAYNAKÇA

-
- BACANLI, Hasan; (2006), **Gelişim ve Öğrenme**, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 258s.
- BART, James L. ve Abdullah DEMİRTAŞ; (1997), **İlköğretimde Sosyal Bilgiler Öğretimi**,
YÖK-Dünya Bankası Milli Eğitimi Geliştirme Programı Yayınları, Ankara, 15.9s.
- BÜYÜKÖZTÜRK, Şener; (2002), **Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı (İstatistik,
Araştırma Deseni, SPSS Uygulamaları ve Yorumu)**, Pegem A Yayıncılık, Ankara,
195s.
- COŞKUN, Sevgi (2001), İlköğretim Okulu 4. ve 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Derslerinde
Materyal/Teknoloji Kullanım Durumu, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri
Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- CELİKCAN, Şengül (2005), Görsel Materyallerin 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Tarih
Ünitelerinde Kullanılmasına İlişkin Öğretmen Görüşleri, Gazi Üniversitesi Eğitim
Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- ÇİFTÇİ, Ümit (2002), Sosyal Bilgiler 6, 7 ve 8. Sınıf Derslerinde Materyal Kullanımının
Öğrenci Başarısı ve Tutumlarına Etkisi, Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya.
- DEMİRALP, Nurcan (2006), Coğrafya Öğretiminde Gösteri Yöntemi Kullanılarak Harita ve
Küre Kullanım Becerilerinin Geliştirilmesi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri
Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.
- DİŞÇİ, Selahattin; (1999), **Harita Çizimi ve Uygulaması**, MEB Yayınları, İstanbul, 128s.
- DOĞANAY, Hayati; (2010), **Coğrafya Öğretim Yöntemleri**, Aktif Yayınevi, İstanbul, 454s.
- KALTSOUNİS, Theodore; (1987), **Teaching Social Studies in the Elementary School**, A
Division of Simon&Schuser/Englewood Cliffs, New Jersey, 256p.
- KARASAR, Niyazi; (1999), **Bilimsel Araştırma Yöntemi**, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara,
292s.
- KUŞOĞLU, Ülkü (2003), Orta Öğretim Tarih Ders Kitaplarındaki Haritaların Metinle İlişkisi,
Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi,
Ankara.

MCCLURE, Robert W. (1992), A Conceptual Model for Map Skills Curriculum Development Based Upon A Cognitive Field Theory Philosophy, Oklahoma Üniversitesi Yayınlanmamış Doktora tezi, Oklahoma.

İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu (4-5. ve 6-7. sınıflar),(2005), MEB Devlet Kitapları Müdürlüğü, Ankara, 418s.

PIRLS Uluslar Arası Okuma Becerilerinde Gelişim Projesi 2001 Ulusal Rapor, (2003), Milli Eğitim Basımevi, Ankara, 215s.

PISA 2003 Projesi Ulusal Nihai Rapor, (2005), Milli Eğitim Basımevi, Ankara, 167s.

ÖCAL, Adem (2007), İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersinde 6. Sınıf Öğrencilerinin Mekansal Biliş Becerilerinin İncelenmesi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Doktora Tezi, Ankara.

ÖZKAN, Özgür D. (2003), “Kimin Haritası?: Sosyal Bilimler ve Haritacılık”, 9. Harita Teknik Kurultayı: 4 Nisan, Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası, Ankara.

ÖZTÜRK, Cemil; (2006), **Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi**, Pegem A Yayıncılık, Ankara, 449s.

SIĞAN, Cuma (1997), İlkokulda Sosyal Bilgiler Dersinin Etkiliğini Azaltan Faktörlerin Araştırılması, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

ŞAHİN, Cemalettin; (2001), **Türkiye’de Coğrafya Öğretimi (Sorunlar-Çözüm Önerileri)**, Gündüz Eğitim Yayıncılık, Ankara, 234s.

TURAN, Zuhale (2004), İlköğretim 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Osmanlı Devleti’nin Kuruluşu Ünitesi Amaçlarının Kazanılmışlık Düzeyi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

ÜLGER, Fatma (2003), İlköğretim Okulu 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Kavramlarının Kazanılmışlık Düzeyi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

ÜZÜMCÜ, N.Orkun (2007), İlköğretim 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Harita Okuma Becerisinin Aktif Öğrenme Yöntemiyle Kazandırılması, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

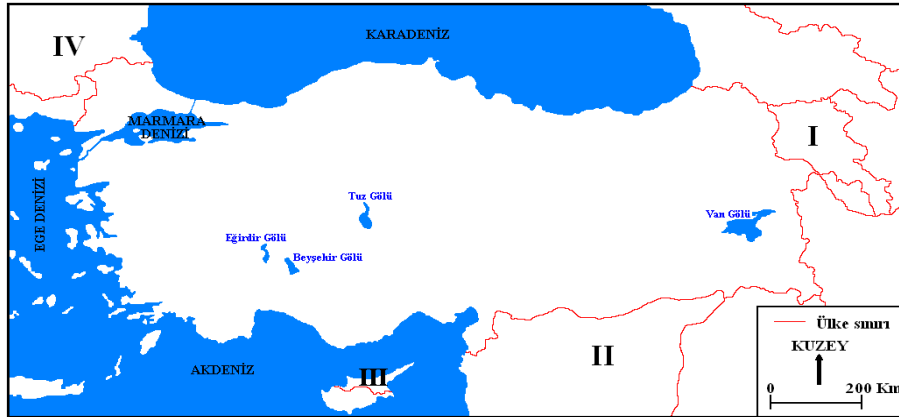
YALÇINKAYA, Elvan (2004), İlköğretim Okulu 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Yer Alan Haritaların Nitelikleri ve Kullanılabilirlik Düzeylerine İlişkin Öğrenci ve Öğretmen Görüşleri, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

YALIN, Halil İbrahim; (2002), **Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme**, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 233s.

YAVUZ, Osman (2004), İlköğretim 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Türkiye Tarihi Ünitesi Amaçlarının Kazanılmışlık Düzeyi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

EK: ÖĞRENCİ ANKETİ ÖRNEK SORULAR

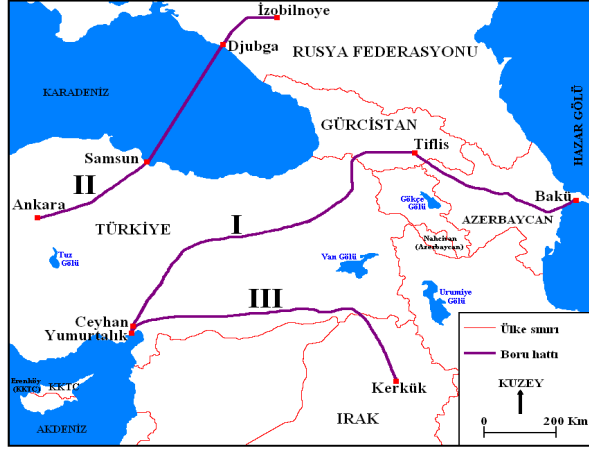
TÜRKİYE ve KOMŞULARI HARİTASI

1. Türkiye dışındaki ülkeler tarafından tanınmaması sebebiyle ticaretinin büyük bölümünü Türkiye ile gerçekleştiren ülke, yukarıdaki “Türkiye ve Komşuları Haritası”na göre aşağıdakilerden hangisidir?

- A) I-Ermenistan B) II-Suriye C) III-KKTC D) IV-Bulgaristan

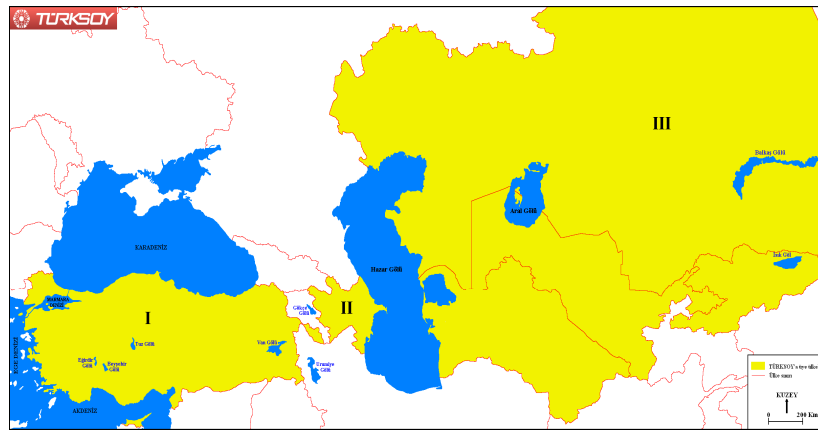
BORU HATLARI HARİTASI

2. Yukarıdaki "Boru Hatları Haritası"nda numaralandırılmış boru hatları aşağıdakilerden hangisinde doğru olarak verilmiştir?

<u>I</u>	<u>II</u>	<u>III</u>
A) Bakü-Tiflis-Ceyhan	Mavi Akım	Kerkük-Yumurtalık
B) Bakü-Tiflis-Ceyhan	Kerkük-Yumurtalık	Mavi Akım
C) Kerkük-Yumurtalık	Bakü-Tiflis-Ceyhan	Mavi Akım
D) Kerkük-Yumurtalık	Mavi Akım	Bakü-Tiflis-Ceyhan

TÜRKSOY'A ÜYE ÜLKELER HARİTASI

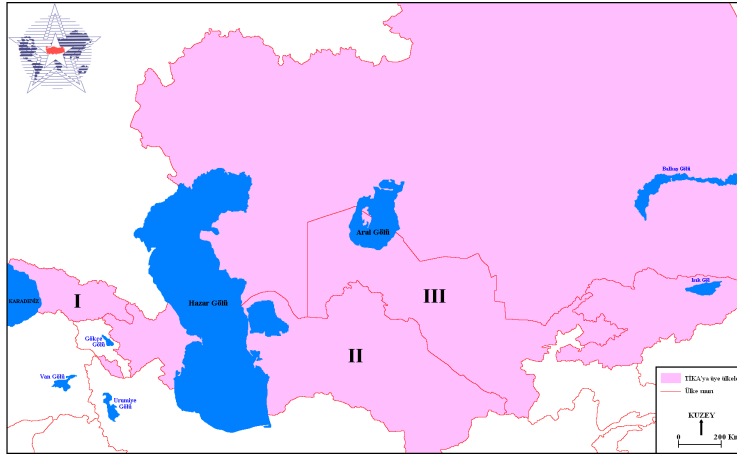
3. 1993'te kurulan TÜRKSOY'un (Türk Kültür ve Sanatları Ortak Yönetimi) amaçları:

“- Türkçe konuşan ülkeler ve toplumlar arasında kültürel ilişkilerin geliştirilmesi,
- Türk kültürünün ortak yönlerinin araştırılması, geliştirilmesi, korunması ve uluslar arası alanda tanıtılmasıdır.”

Yukarıdaki “TÜRKSÖY'a Üye Ülkeler Haritası”na göre, Türk Kültür ve Sanatları Ortak Yönetimi'ne üye ülkeler, aşağıdakilerden hangisinde doğru olarak verilmiştir?

<u>I</u>	<u>II</u>	<u>III</u>
A) Türkiye	Azerbaycan	Özbekistan
B) Kırgızistan	Gürcistan	Türkmenistan
C) Özbekistan	Kırgızistan	KKTC
D) Türkiye	Azerbaycan	Kazakistan

TİKA KOORDİNASYON OFİSLERİNİN BULUNDUĞU ÜLKELER HARİTASI

4. 1992'de kurulan Türk İşbirliği ve Kalkınma İdaresi Başkanlığı(TİKA)"nın amaçları:

“- Başta Türk dilinin konuşulduğu ve Türkiye'ye komşu ülkeler olmak üzere, gelişme yolundaki ülkelerin kalkınmalarına yardımcı olmak,

- Bu ülkelerle; ekonomik, ticari, teknik, sosyal, kültürel, eğitim alanlarında işbirliğini projeler ve programlar aracılığıyla geliştirmektir.”

Yukarıdaki “TİKA Koordinasyon Ofislerinin Bulunduğu Ülkeler Haritası”na göre, TİKA'nın koordinasyon ofislerinin bulunduğu ülkeler, aşağıdakilerden hangisinde doğru olarak verilmiştir?

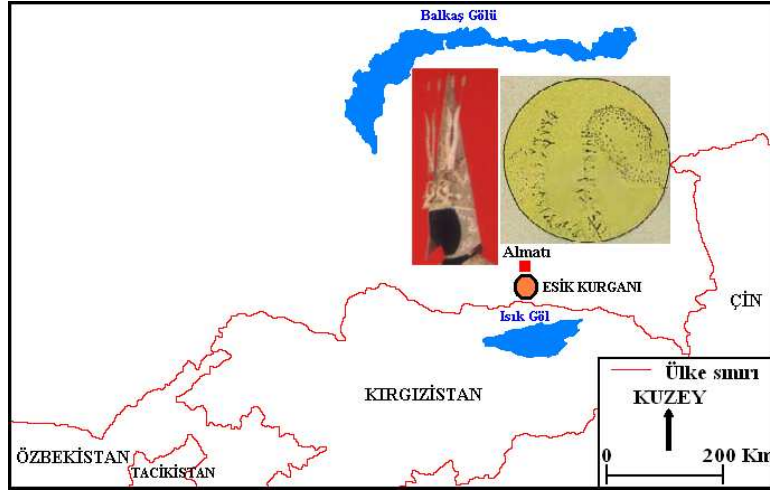
<u>I</u>	<u>II</u>	<u>III</u>
A) Gürcistan	Türkmenistan	Özbekistan
B) Azerbaycan	Gürcistan	Kazakistan
C) Kırgızistan	Özbekistan	KKTC

D) İran

Irak

Suriye

ESİK KURGANI HARİTASI

5. “Türk yazı dilini 2500 yıl öncesine götüren belge Esik Kurganı’nda bulundu. Açılan mezardan bir “Altın Elbiseli Adam” ve eşyaları çıkarıldı. Fakat Türk tarihi için, eşsiz değerdeki belgeler ne bu altınları ne de öteki eşyalar. Eşsiz değerdeki belge gümüş bir tabağın üzerindeki iki satırlık yazı idi. Burada “Han’ın oğlu 23’ünde öldü. Isık halkının başı sağ olsun.” yazıyordu. İşte bu yazı idi, Türk dilini 2500 yıl öncesine götüren.”

Yukarıdaki “Esik Kurganı Haritası”na ve verilen bilgilere göre Esik Kurganı bugün hangi ülke sınırları içindedir?

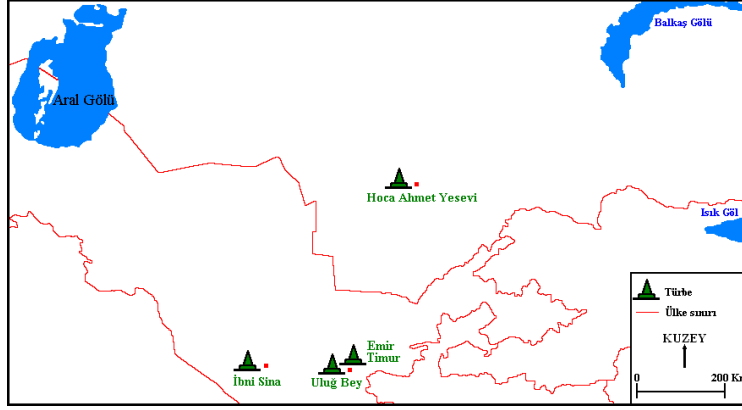
A) Türkmenistan

B) Kırgızistan

C) Kazakistan

D) Özbekistan

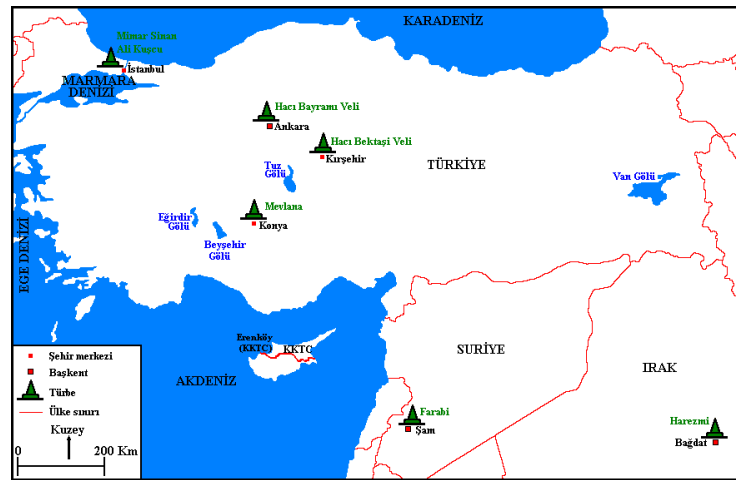
KÜLTÜR ŞEHİRLERİ HARİTASI

6. Ulug Bey, dünyaca ünlü Türk matematikçisi ve astronomi bilgini olan bir hükümdardır. Yukarıdaki “Kültür Şehirleri Haritası”na göre, Ulug Bey’in ve dedesi Timur Han’ın türbesinin olduğu yer, aşağıdakilerden hangisinde doğru olarak verilmiştir?

- A) Türkistan-Kazakistan B) Semerkant-Kazakistan
C) Buhara-Türkmenistan D) Semerkant- Özbekistan

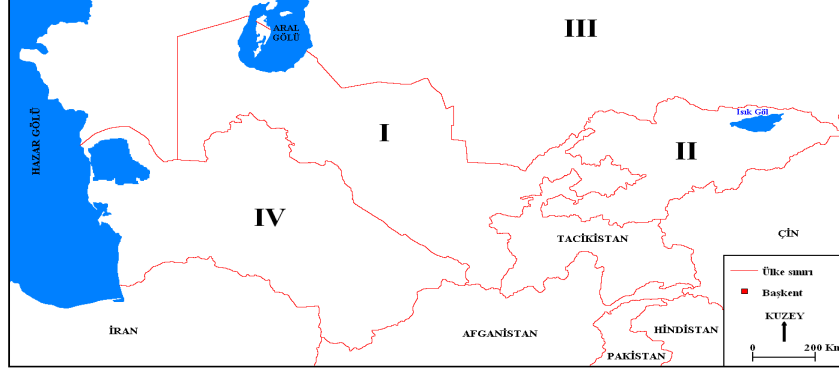
KÜLTÜR ŞEHİRLERİ HARİTASI

7. Yukarıdaki “Kültür Şehirleri Haritası”na göre, türbesi Türkiye sınırları **dışında** olan Türk bilim, kültür ve sanat adamları, aşağıdakilerden hangisinde doğru olarak verilmiştir?

- A) Farabî-Harezmi B) Ali Kuşcu- Harezmi
C) Harezmi-Hacı Bektaş Velî D) Mevlâna-Mimar Sinan

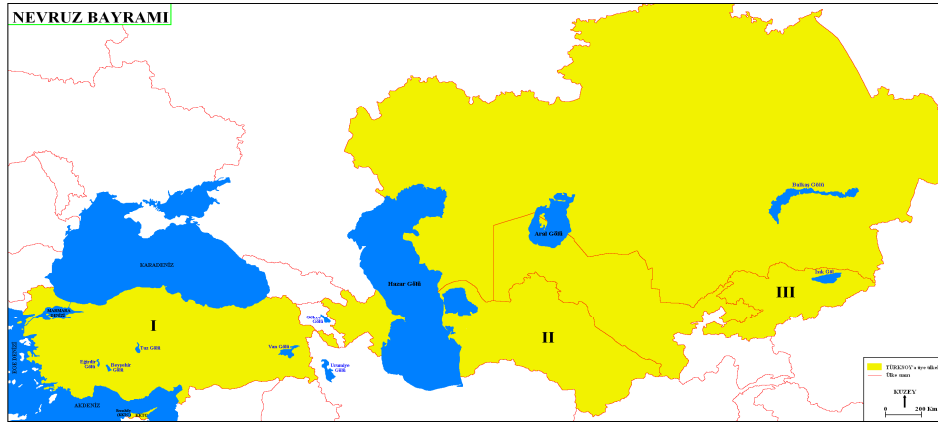
TÜRK CUMHURİYETLERİ HARİTASI

8. Dünya edebiyatının sayılı şaheserlerinden ve en uzun destanı olan Manas Destanı adını, destandaki kahramandan alır. Bu eser, yukarıdaki “Türk Cumhuriyetleri Haritası”na göre hangi ülkenin millî destanıdır?

- A) I-Özbekistan B) II-Kırgızistan C) III-Kazakistan D) IV-Türkmenistan

TÜRK CUMHURİYETLERİ HARİTASI

9. Nevruz, Türk devlet ve topluluklarında yaygın olarak kutlanan bahar bayramıdır. Yukarıdaki “Türk Cumhuriyetleri Haritası”na göre, Nevruz’un kutlandığı ülkeler, aşağıdakilerden hangisinde doğru olarak verilmiştir?

<u> I </u>	<u> II </u>	<u> III </u>
A) Gürcistan	Türkmenistan	Özbekistan
B) Azerbaycan	Gürcistan	Kazakistan
C) Türkiye	Türkmenistan	Kırgızistan
D) Türkiye	Özbekistan	Kırgızistan